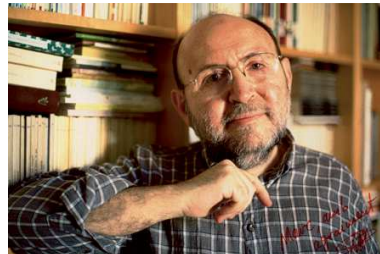

La poesia amorosa de Marc Granell

Ramón Córdoba Caro *

Marc Granell i Rodríguez, nascut a València el 19 d'abril del 1953, és un dels poetes més transcendents i que més han influït en la poesia catalana del País Valencià durant l'últim terç del segle XX i principis del XXI. La seua obra amorosa està representada per *Versos per a Anna*, publicat el 1999, que constitueix un llibre a part dins de la producció del poeta, sobretot pel que fa a la temàtica quasi sempre enfocada cap a l'existencialisme i la crítica social. Si la creació lírica pot suposar una manifestació del món interior de l'autor en un moment donat, en aquesta obra és evident una forta vinculació a la vida del poeta. D'aquesta manera, el recull no és més que el testimoni vivencial d'una situació concreta, caracteritzada per l'arribada i la consegüent experimentació de l'amor (el mateix Granell ha reconegut que aquests versos acompanyaven les flors que enviava a la seua promesa Anna quan festejaven i que mai no va pensar publicar-los).

L'obra és una contínua exaltació del sentiment amorós. Es presenten uns versos que són molt positius, plens d'alegria i entusiasme davant la nova situació viscuda. Els únics moments de dubte vénen assenyalats per la momentània absència de l'estimada i per la temor de perdre tan gran felicitat. Ja des del primer poema, que com la resta del conjunt apareix sense títol, es constata l'evolució positiva de plenitud vital.

Marc Granell

El poeta, des de la maduresa, ha trobat un sentiment que dona sentit i alegria a la seua existència, al mateix temps que suposa l'acabament momentani de la pròpia solitud (representada per la incomunicació del silenci), pensament aquest que constitueix la veritable obsessió de tota la seua producció:

* Llicenciat en Filologia Hispànica i doctor en Filologia Catalana. Professor de Valencià de l'IES Francesc Ribalta.

Ribalta. Quaderns d'aplicació didàctica i investigació, núm. 21 (abril 2014), ps. 91 - 100.
© IES Francesc Ribalta · Castelló de la Plana · ISSN: 1132-1814

Ara sent com passeges
molt a espai les estances,
les fosques galeries
que abans eren silenci.

Ara sent els teus llavis
navegar-me les venes
i en el cor descansar
les teues mans quan tornen
de plantar de gesmil
el desert dels meus ossos.

Aquest poema es vertebrava en un doble eix temporal: el passat solitari i trist i el present (“ara”) pletòric i alegre. Al mateix temps se’ns mostra una doble estructura metafòrica antitètica, representada pel cos del poeta, decrepit i erm (“fosques galeries que abans eren silenci”) en oposició a la presència de l’estimada, renovadora i fructífera, materialitzada mitjançant el sentit del tacte: “passeges”, “els teus llavis” i “les teues mans”.

Dels vint-i-dos poemes del conjunt una dotzena se centren quasi exclusivament en l’exaltació, de vegades hiperbòlica, del sentiment amorós. La sensació de plenitud supera la concepció del món i la natura i converteix el sentiment eròtic en absolutament superior a tots els altres, com es pot observar en aquest poema, un dels més bells del recull:

No hi ha llum com la llum amb què il·lumines
el món quan apareixes i t’acostes,
carrer avall, cap a mi que intente
debadades desxifrar tanta tenebra.

No hi ha mar com la mar amb què m’inundes
de puresa la pell en l’abraçada
quan arribes i els cossos s’entrellacen
en l’oblit del desert i de les ombres.

No hi ha bosc com el bosc amb què perfumes
cada instant que amb tu estic, cada presència
tan clara com les sendes que transite
en tu i amb tu cap a cims bells i savis.

Aquesta estructura tripartida apareix introduïda per sengles paral·lelismes, que intensifiquen la percepció d’exclusivitat (no hi ha cap amor com aquest), referits a la presència de diferents sentits corporals: la vista (“llum”), el tacte (“mar”) i l’olfacte (“perfumes”):

No hi ha llum com la llum amb què il·lumines
negació 1 nom 1 verb 1

No hi ha mar com la mar amb què m'inundes
neg. 2 nom 2 verb 2

No hi ha bosc com el bosc amb què perfumes
neg. 3 nom 3 verb 3

Novament s'hi constata l'oposició entre el decadentisme del poeta, representat amb metàfores d'estatisme negatiu com "tenebra", "ombres" i "desert" i el vitalisme de l'estimada, caracteritzada amb imatges dinàmiques com "il·lumines", "abraçada" i "perfumes". Aquesta exuberància sensorial respon a una progressió temàtica de caràcter temporal, encetada amb l'avistament de l'estimada Anna ("apareixes i t'acostes"), seguida de la trobada ("els cossos s'entrellacen") i enllestida amb la consumació amorosa ("cims bells i savis").

Al llarg del poemari es constata un amor *positiu*, és a dir, feliç, en tant que correspost i plenament satisfactori. La dona es mostra idealitzada quan se la identifica amb la pròpia existència, la seua figura física ompli de vida l'entorn on apareix mitjançant un procés que respon a una triple fase:

Presència:

"on tu estàs / és el migdia, / el juny més clar i calm, / la puresa de la neu més alta"

Mirada:

"si mires / creixen boscos i ocells, / riuen roses / que obrin tots els panys i que no moren"

Parla:

"quan parles / s'alça un niu / d'albes lentes / en cada ombra"

Fruit d'aquesta idealització és l'encisament per tot allò de l'estimada. L'enamorament causa alhora una profunda admiració dirigida cap al "tu" receptor i un augment en l'autoestima del poeta. La relació de parella suposa la superació de l'angoixa temporal (i, per tant, existencial) amb l'oblit de la mort. El moment de plenitud viscut en l'èxtasi eròtic idealitza la relació, que és presentada com a exclusiva i única, envoltada d'un optimisme exaltat que invita a esperar plans de futur en comú: "el nostre amor obri totes les venes / del plaer de saber-se instant de joia / irrepitable i a desig de repetir-se, / de ser l'ahir d'un demà més joiós". Els efectes positius de l'amor, convertit en antídote contra el dolor i la solitud, mostren una evolució lineal que respon a la següent seqüència temporal:

descobriment - transformació - exaltació - serenitat - esperança.

Una vegada experimentada la profunda vivència, el poeta-amant es manifesta com un addicte que necessita la presència continua de l'estimada i així ho manifesta: "fes-me ombra, amor, fes-me ombra". Contràriament, l'absència de l'ésser estimat provoca un sentiment de dolor i tristesa. Malgrat els intents de refugi en el record del cos de l'estimada, la pena derivada pel distanciament intensifiquen el desig pel retrobament: "pense en tu i en la pell se m'incendia / el desig i el dolor i la tristesa / de no tenir-te, amor, entre els meus braços". La solitud, aquella soledat anònima i absoluta dels llibres anteriors de Granell, es transforma en una absència concreta que és la causant d'una profunda pena: "ara sé, amor, que la tristesa / és no tenir-te i no poder mirar-te". El record ofereix una gradació que evoluciona progressivament des de l'interior del "Jo" cap a la projecció envers el "Tu": "ara sé, amor, quanta tristesa / hi ha en aquesta vesprada en què no estàs / i en què et pense i t'enyore i et reclame". L'esquema seria el següent:

Absència → Record → Enyorança → Reclam

Després de l'espera arriba el retrobament i torna una alegria inclús més intensa, nodrit el desig des de l'absència. La vida de Granell, simbolitzada amb "la casa" on va nàixer a València, de nou és plena d'alegria i entusiasme: "s'ompli de llum i flors / tota la casa / quan entres".

El quart poema del recull és una extensa al·legoria referida a les diferents matisacions dels sentiments eròtics que relacionen les parts del cos de l'estimada amb elements de la natura:

Dins els teus ulls
s'obrin ponts i finestres,
s'encén un llac
ple de sol i respostes.
M'hi endinse nu
i em naix de sobte el món.
En els teus llavis
hi ha jardins de maduixes
i plomes verdes
que canten tot l'oblit.
M'hi perd i trobe
la font que sap i calla.
Dins de les venes
et corre un riu de roses
per on navega
el riure clar del bosc.

Hi envie naus
on el desig et cerca.
En els teus pits
s'alça un mar de campanes,
d'illes nascudes
al bell mig de la llum.
Hi passege a espai
els meus dits que floreixen.
Dins els teus ossos
nien flautes que saben
el so més alba
del somni i de l'estrella.
Hi repose exhaust
la veu ferida i sola.
En la teua pell
creix la neu i l'incendi,
la pluja blanca,
el desert i la flor.
Hi visc i em sé
viu només quan t'habite.

Ací el procés eròtic parteix de la vista, els "ulls", que simbolitzen la llum de la transcendència existencial, caracteritzada per l'antítesi aigua ("llac") i foc ("encén") i són complementats amb els "llavis", vinculats a la frescor i la bellesa natural ("jardí de maduixes" i "font"). Així, des d'una perspectiva dinàmica, la presència de les "venes", que contenen la sang, ("riu de roses") es relaciona amb la vida i el desig, mitjançant un doble camp semàntic vegetal ("bosc", "floreixen", "flor") i mariner ("navega", "naus", "mar"). Semànticament el poema constitueix una font farcida de metàfores que es materialitzen en una estructura al·legòrica dividida en dues parts. D'una banda hi apareixen imatges del cos de l'estimada: els ulls -respostes-, els llavis -paraula i saviesa-, les venes -sang i desig-, els pits -sensualitat i tacte-, els ossos -recer i profunditat- i la pell -bellesa i passió. D'altra banda es troben les accions del poeta (expressades amb sinèdoques i hipèrboles): "s'obrin ponts i finestres", "s'encén un llac ple de sol i respostes", "m'hi endinse nu". El poema, de caràcter climàtic, culmina quan esclata la passió, amb els "pits", referits al tacte i la sensualitat, els "ossos", símbol de recer per al poeta, fins a arribar a la "pell", síntesi de bellesa i provocadora de la passió -"l'incendi". Aleshores es produeix una exaltació del cos de l'estimada, que dona sentit a la vida: "m'hi endinse nu / i em naix de sobte el món". El sexe adquireix un sentit transcendent: "en la teua pell ...em sé viu només quan l'habite".

El procediment de la relació eròtica estableix de vegades un correlat temporal. En aquests casos, quasi sempre el primer contacte amb l'estimada es fa de dia, mentre que la unió esdevé de nit. Com a exemple, el poema divuité mostra el retrobament de vesprada ("somriu la vesprada / quan somrius"), les quals prologuen unes relacions passionals nocturnes: "s'encén la pell blava / de la nit de brises". A més, el mateix procés amorós ofereix una gradació aproximativa des de la distància al contacte físic:

- *Distanciament - retrobament:*
“somrius i em mires”
- *Aproximació - comunicació:*
“em dius les paraules / que em diuen l’amor”
- *Contacte - passió:*
“volcans i maragdes / si abraça el teu cos”

Una vegada es produeix la relació amorosa completa s’assoleix la plenitud vital. El poeta es mostra encisat per tot allò relacionat amb l’estimada i la seua admiració comporta una adoració sensorial de la vista: “Estime la mirada / amb què mires” i l’oïda: “la veu amb què fas nàixer / primaveres”, però fonamentalment del tacte: “les mans amb què acarones / la tristesa... i la flor sempre encesa / dels teus llavis”. Intensitat i complexitat s’uneixen de vegades en un intent de definició del sentiment amorós. Només amb la paraula es pot assajar una aproximació, sempre incompleta, a les sensacions emocionals que comporta aquest estat. Així, el poema cinquè, que respon a la impossibilitat de sintetitzar cap definició concreta, està constituït per un seguit d’imatges de l’estimada com a centre generador de sensacions, la qual apareix successivament identificada amb: “amor”, “bellesa”, “poema”, “mar”, “misteri”, “abisme”, “compassió”, “silenci”, “llavi”, “jardí”, “saviesa”. En altres ocasions es produeix una identificació hiperbòlica, com és el cas del poema setzè, on, mitjançant una personificació, la ciutat de París es converteix en reflex de l’estimada. La capital francesa, principal destí del viatge de noces de Marc Granell, adquireix les qualitats humanes d’Anna, la dona del poeta: “París té el teu mirar..., París besa amb els llavis amb què em beses,... París camina el pas que tu camines. / París té el teu somriure”. Fins i tot es produeix una simbiosi entre la persona i la ciutat, com en el vers: “París plou com tu plous capvespres àngels”, on la identificació naix de la influència inversa *ciutat-dona*. Granell explicita la funció comunicativa de la poesia referida a les relacions amb l’estimada:

No t’envie avui roses. Només paraules
per dir-te el meu amor.
Un amor que és ample i que no cessa,
com un cel tot blau i inacabable,
un amor que creix i es multiplica
com l’onatge d’un mar net i profund,
un amor que és ferm com ho és la roca
més sòlida i pacient.
Un amor que se’m fa,
cada instant amb més força, amb més urgència,
desig de ser amb tu
i recórrer amb besos, amb carícies
la teua pell, país immens i únic,

la sola veritat que ensenya i salva.
Un amor que vol saber aprendre't,
aprendre a acompanyar-te.
un amor que et vol plena de llum feliç i lliure.
Un amor que amb tu vol fer camí
i anar més lluny, més fons, i ser més vida.

Aquest poema enumera les característiques dels sentiments del poeta; així el seu amor, nascut de la comunicació (“només paraules”) és constant, inacabable, creixent, ferm, apassionat i etern. La idea de duració deriva de l'esperança en un futur comú: “un amor que amb tu vol fer camí”. Lluny de qualsevol exclusivitat i possessivitat, els sentiments responen a directrius de sinceritat i mutu respecte dins de la parella. L'harmonia s'aconsegueix conservant les característiques pròpies, sense cap imposició. Torna a aparèixer la metàfora recurrent del “camí” referida a la vida, ara ja no en solitud sinó en comunió amb l'altre.

A banda dels conjunts al·legòrics i metafòrics comentats, en ocasions tot el conjunt de versos d'una estrofa constitueix una metàfora desenvolupada de l'amor, amb elements com ara mots (“cels”, “hiverns”), sintagmes nominals amb l'estructura Nom + CN (“carreteres de flors”, “ponts de nata”, “barrancs de la tristesa”, “casa de l'amor”) i, fins i tot, oracions: “en tu hi ha mirades i veus que plouen una pluja de gesmil net i just”. En la majoria dels poemes amorosos de Granell, la vivència amorosa és expressada amb un procés intensificador o moviment *in crescendo*, el qual naix del desig més torbador: “amagats als nostres cervells se'ns berenen a poc a poc la set i les plomes” i es dirigeix cap al clímax eròtic: “l'amor... m'escalava... les cames, m'omplia... de neus i cels la pell tan pura”. Contràriament, el dolor domina quan s'hi representa la vida sense amor, fruit d'una existència buida i desolada on no desapareix, però, el desig: “refugi alat on la por reposa o els segles mantenint, ferides lentes, l'esquelet intacte”. Finalment, la recerca s'acosta a l'expressió visionària quan, immers en un ambient urbà hostil, simbolitzat per un: “gratacel altíssim de plomes brunes i cervells sagnants”, el poeta declara la seua intenció de continuar la recerca de la passió malgrat les dificultats del camí: “plou l'horitzó gratacels a mig trencar i encara intentes núvols de tempesta”.

En resum, la poesia amorosa de Marc Granell es manifesta, fonamentalment, en el llibre *Versos per a Anna*, un recull de versos sincers dedicats a la seua estimada, on el poeta ofereix una visió entusiasta i vitalista de la relació eròtica mitjançant un retaule harmònic farcit de conjunts metafòrics sensorials, vinculats tant a la comunicació física com a l'ordre natural.

Bibliografia

A) Llibres de creació de Marc Granell

- Granell, M. (1977): *Llarg camí llarg*, València, Tres i Quatre, col·lecció poesia, 12 v.
- (1978): *Notícia de la tribu*, València, Septimomiau.
 - (1979): *Refugi absent*, Barcelona, Del Mall, col. Llibres del Mall, 41 v.
 - (1980): *Materials per a una mort meditada*, Gandia, Ajuntament de Gandia.
 - (1983): *Exercici per a una veu*, València, Federació d'Entitats Culturals del País Valencià, col. Papers erosius, 6 v.
 - (1990): *Tria personal (1976-1989)*, València, De la Guerra, col. Poesia, 7 v.
 - (1991): *Fira desolada*, Barcelona, Columna, col. Àuria, 28 v.
 - (1993): *L'illa amb llunes*, València, Tabarca, col. Tabarca narrativa, 4 v.
 - (1998): *Versos per a Anna*, Alzira, Bromera, col. Poesia, 31 v.
 - (1999): *Corrent de fons*, Barcelona, Eds. 62-Empúries, col. Poesia, 31 v.
 - (1999): *Matèria d'ombra*, Barcelona, Café Central, col. Poètiques, 13 v.
 - (1999): *La lluna que riu i altres poemes*, Madrid, Anaya, col. Sopa de llibres, 10 v.
 - (1999): *Selecció de poemes*, Palma de Mallorca, Caixa de Balears "Sa Nostra" i Universitat de les Illes Balears, col. Poesia de paper, 93 v.
 - (2000): *Poesia reunida*, València, Denes, col. Edicions de la Guerra, 40 v.
 - (2001): *Els camins i la mirada*, València, La Imprenta.
 - (2002): *Poemes del caminant*, Altea, Lanuza.
 - (2002): *Mentre el camí*, València, Rosalia Sender, col. Galeria, 1 v.
 - (2002): *L'Horta nostra*, València, Per l'Horta.
 - (2003): *El ball de la lluna*, València, Tàndem Edicions, col. La Bicicleta Groga, 23 v., Poesia, il·lustracions de Manuel Granell.
 - (2004): *El planeta que era blau*, Màlaga, Centro de Ediciones de la Diputación de Málaga.
 - (2005): *Tria personal 1976-2005*, Paiporta, Denes, col. Poesia Edicions de la Guerra, 7 v., segona edició corregida i augmentada.
 - (2006): *Tard o d'hora*, Paiporta, Denes, col. Poesia Edicions de la Guerra, 60 v.

- (2006): *Jazz*, València, Rosalía Sender, col. Galeria, 5 v., Poesia, gravats d'Andreu Alfaro.
- (2008): *Oda als peus i altres poemes*, Alzira, Bromera.
- (2009): *El domador de línies*, Catarroja, Perifèric.
- (2009): *La dansa dels versos*, València, Diálogo (Editilde).

B) Llibres i estudis

- Alonso, V. (2000): «Notes sobre la poesia de Marc Granell», pròleg de *Poesia reunida (1976-1999)*, València, Denes, Edicions de la Guerra, 7-28.
- Alpera, L. (1995): «Marc Granell, poeta i dinamitzador editorial a la ciutat de València», dins *Talaia de Migjorn (Poesia catalana del segle XX)*, Barcelona, Biblioteca Serra d'Or, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 99-101.
- Altaió, V. i J. M. Sala-Valldaura (1980): *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*, Barcelona, Laia, col. Les Eines.
- Ballester, J. (1986): «L'obra poètica de Marc Granell», dins *Estudis de Literatura Catalana en honor de Josep Romeu i Figueras*, I v., Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 81-100.
- Broch, À. (1980): *Literatura catalana dels anys setanta*, Barcelona, Eds. 62, 48-49.
- amb F. Calafat i altres (1992): *70-80-90 Literatura (Dues dècades des de la tercera i última)*, València, Eliseu Climent, Quaderns 3 i 4.
 - (2007): *Sobre poesia catalana*, Barcelona, Editorial Proa, Biblioteca Literària.
- Calafat, F. (1991): «Una dinàmica editorial creixent», dins *Camp de mines. Poesia catalana del País valencià (1980-1990)*, València, Edicions de la Guerra, 34-35.
- (1999): «Guia de lectura de M. Granell», dins *L'illa amb llunes*, València, Tabarca Llibres.
- Carbó, F. i V. Simbor (1993): *Literatura actual al País Valencià (1973-1992)*, València-Barcelona, Institut Universitari de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Diversos autors (1981): *Brossa nova. Poetes valencians dels 80*, introducció de Jaume Pérez Montaner, València, Associació Cultural Universitària de Filologia.
- (1985) «La nova poesia catalana al País Valencià», dins *Actes del quart col·loqui d'estudis catalans a Nord-Amèrica*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 335-343.
- Duarte, C. (1994) «Marc Granell», dins *La poesia catalana del segle XX*, Barcelona, Barcanova, 81-82.

- Granell, M. (2000): *Poesia reunida (1976-1999)*, València, Denes, Edicions de la Guerra.
- i altres. (1985): *L'espai del vers jove. Mostra Poètica Jove 85*, València, Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana.
- Iborra, J. (1995) *La trinxera literària (1974-1990)*, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, València-Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Keown, D. (1996): *Sobre la poesia catalana contemporània*, València, Eliseu Climent, Quaderns 3 i 4.
- Mas i Vives, J. (1982): «Lectura de Marc Granell», dins *Reflexions sobre poesia catalana*, Manacor, col. Tià de Sa Real, 73-76.